

Міністерство освіти і науки України

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди**

**Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя П.М. Машэрава»
Гістарычны факультэт**

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

**Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти»**

**Актуальні проблеми методики навчання
історії, правознавства та суспільствознавчих
дисциплін**

Випуск 10

Харків – 2018

10. Фонди музею «Пам'ять»
Харківської ЗОШ №160. Оп.3.4.

11. SteinSabine, StainHarri.
Buchenwald.-Weimer-Buchenwald.-
1993.-С.88.

12. Hart Ursula. Überlebensmi
Hel Zeugniskunst week
Bildgcdachtis.-Wimer:
StiftungGedenkstftten Buchenwald
und Mittelban- Dora.-2003.-С.125.

У статті проілюстровано використання методу «Усна історія» в роботі шкільного музею. Зібраний матеріал може бути використаний на уроках історії, літератури та під час проведення екскурсій.

The article shows the value of the use of the «Verbal history» method in the work of the school museum. Collected material can be used at the lessons of history, literature and during the museum excursions.

Кривко Н. Ю., студентка групи 6М
Харківського національного
педагогічного університету імені
Г.С. Сковороди.

Науковий керівник: **Яковенко Г.Г.**,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії
Харківського національного
педагогічного університету імені
Г.С. Сковороди.

ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА БДЖІЛЬНИЦТВА П. І. ПРОКОПОВИЧА

У 2018 р. виповнилося 190 років школі бджільництва видатного вченого, просвітителя, педагога Петра Івановича Прокоповича. У 1828 р. в Україні П. І. Прокопович створив вперше в Європі народний навчальний заклад для підготовки пасічників-професіоналів, де навчання відбувалося українською мовою. Історичний досвід розвитку професійної освіти потребує актуалізації. Цінні практичні знання надають можливість набути економічної самостійності, що створює умови для підвищення добробуту як окремої людини, так і суспільства в цілому. У вітчизняній історичній науці немає досліджень про цей унікальний заклад.

Для написання статті були використані матеріали дослідження кандидата біологічних наук з Києва, ветерана Другої світової війни, Віктора Дмитровича Зуя. Він зібрав велику кількість дописів П. І. Прокоповича, звітів, документів, і за підтримки головного редактора журналу «Пасіка», ректора НДІ бджільництва імені Прокоповича Л. Бондарчука, на сторінках цього періодичного видання опублікував перекладені ним на українську мову статті П. І. Прокоповича. Більшість з цих матеріалів присвячені були роботі школи Прокоповича. У 2009-2012 рр. під керівництвом В. Д. Зуя на благодійні внески пожертвування

пасічників України у Харкові було видано три томи вибраних творів П. І. Прокоповича, де були опубліковані унікальні матеріали про роботу школи бджільництва. Але жодного узагальненого дослідження про устрій та методику навчання в школі Прокоповича немає, лише окремі статті Зуя, Бондарчука та Зєвахіна.

Мета статті – визначити основні риси діяльності першої професійної школи бджільництва і в Україні.

Восени 1828 р. з Петербургу надійшов офіційний дозвіл про відкриття школи бджільництва. Першого листопада 1828 р. село Митченки (маєток П.І. Прокоповича) мало святковий вигляд. На офіційну церемонію відкриття школи прибули представники влади, громадськості, духовенства, представники московського товариства сільського господарства, друзі, господарі сусідніх маєтків, перші учні. За традицією священник благословив Прокопович на добру справу, освятив школу, відслужив молебень. Потім було організовано святковий обід [1, с.43]. З цього часу спочатку в селі Митченки, потім через два роки на хуторі Пальчики в Україні і Європі діяла перша професійно-технічна школа. Організація роботи цього навчального закладу в ті часи була унікальною. Сам засновник величав своє дітище «народний навчальний заклад» [5, с.17].

Спілкування з власними селянами-кріпаками показало П. І. Прокоповичу катастрофічні

наслідки ліквідації Гетьманщини. Петро Іванович знав багато старих пасічників, юність яких пройшла ще за гетьмана К. Розумовського. Ці люди були освічені, вміли читати і писати, вели нотатки про роботу на своїх пасіках. А їхні онуки, принаймні більшість, вже були «темними і неосвіченими». Зокрема, на 1 листопада 1829 р. із 33 учнів тільки 12 знали грамоту» [7, с.54; 4, с.31]. Ця ситуація привела до того, що Прокопович у своїй школі застосував революційну систему викладання предметів.

У ті часи в освіті великою популярністю користувалась Белл-Ланкастерська система навчання. Свою назву ця система отримала від своїх засновників – пастора-педагога А. Белла і вчителя Дж. Ланкастера. Ця система є різновидом групових форм роботи, вміло поєднує групову і індивідуальну діяльність на уроці. Згідно цієї системи у великих залах збиралися по 300 і більше учнів, ділили учнів на групи по 10-15 чоловік зі старшими учнями на чолі (так званими моніторами). Учні завдяки цій системі легко оволодівали вміннями, але ця система давала мало знань. В основному її застосовували до дітей з бідних сімей. Поступово, в ХХ ст., педагоги відмовилися від цієї системи. П. Прокопович на основі передового європейського досвіду створив власну освітню технологію. Ось її головні засади. Головне значення Петро Іванович надавав доброчесній поведінці в бджільництві, та й в житті зокрема.

Головними принципами виховання молоді П. І. Прокопович вважав дотримання норм християнської моралі. Ось ряд висловлювань з цього приводу: „Утримувати учнів так, щоб вони були морально добрими, виконували християнські звичаї й обряди; прищеплювати слухняність до хазяїна, старанність до роботи,... щоб всі в усьому були відвертими, щиро відданими. Викорінювати серед них [учнів] будь-яке лукавство і хижацтво” [5,с.17].

П. Прокопович свої виховні вимоги до учнів виклав у двох документах: ”Одинадцять заповідей” і “Зобов’язання учнів”. В «Одинадцяти заповідях» Прокопович визначає для пасічника в житті і в бджільництві певні якості: відповідальність, працелюбність, відсутність шкідливих звичок, ввічливість, охайність. Головним методом виховного впливу у школі П.І. Прокоповича був моральний осуд негативних сторін діяльності учнів [8, с.21-22].

Про поведінку учня було записано в атестаті, який отримував випускник школи по закінченню навчання. Здібним випускникам школи надавалися переваги у працевлаштуванні та організації власної справи. Одночасно молоді бджолярі звільнялися від обов’язку військової служби, від рекрутства [2, с.20].

Видатний педагог розробив методику прискореного вивчення грамоти. Ця наука, зазначає великий педагог, була „без утоми і нудьги”. Спочатку учні писали лінії

крейдою на дошці, розробляючи моторику руки. Далі писали літери, вивчаючи по одній за день. Потім переходили до письма на дощечках пером розведеною у воді крейдою і лише потім починали писати чорнилом на папері [6, с.20; 4, с.82]. Таким чином, за два місяці всі учні вміли читати і писати, писали додому власноруч листи „з великою втіхою” [3, с.24]. Цікавим є той факт, що П.І. Прокопович виявляв обмеженість у поглядах щодо освіти селян. „Я вважаю, – писав він в 1830 р., – що якщо навчити селян грамоти настільки досконало, щоб він умів добре писати, то це принесе для господарства більше шкоди, ніж користі. Як правило, така добра освіта приводить селянина до вибуття із сільського побуту і до шкідливих замислів. Малограмотність залишає його дієздатним і задоволеним своїм станом” [6, с.20; 4, с.84].

Перелік навчальних предметів складав: арифметику, Закон Божий, церковний нотний спів, різні види ремесел, садівництво, Священну історію, і навіть основи астрономії [1, с.44]. На початку дня П.І. Прокопович в присутності свого помічника проводив урок. Новий матеріал був складений у катехізичній формі, тобто питань-відповідей. Фізична праця через кожні 30 – 40 хвилин чергувалася з повторенням уроків. В кінці дня всі разом підбивали підсумки та розглядали, як працював кожен учень протягом дня [5, с.17].

Усі свої знання і навички працювати біля бджіл П.

Прокопович отримав шляхом спостереження і досліджень. І нові вміння він не нав'язував учням силою, а давав можливість самим на практиці дійти правильного висновку [6, с.21].

Таким чином, П. Прокопович відкрив першу професійно-технічну школу, запроваджував освітні технології, які є актуальними і на початку ХХІ століття. Школа була передовим демократичним освітнім закладом Росії, в ній навчалися люди багатьох національностей, в тому

У 1828 р. в Україні була створена перша професійна школа з бджільництва. Управління у школі здійснювалося на демократичних засадах. Навчання відбувалося українською мовою. Основою навчання в школі була Белл-Ланкастерська система удосконалена П. Прокоповичем.

Ключові слова: Петро Прокопович, Белл-Ланкастерська система, навчання „без утоми і нудьги”, “Одинацять заповідей”, “Зобов’язання учнів”, «народний навчальний заклад».

числі з європейських країн. Ще в першій половині ХІХ ст. видатний педагог застосовував інтерактивні методи навчання. 51 рік діяла перша в Європі професійно-технічна школа. Вже в ХІХ ст. Прокопович пропонував перед відправкою учнів до його школи проводити тестування, яке визначить, чи зможе учень опанувати ту чи іншу спеціальність.

Проведене дослідження свідчить про необхідність продовження його подальшої розробки.

Джерела та література

1. Зевахин Л. Г. П.И. Прокопович: школа пчеловодства // Пчеловодство. – 1991. – №11. – С. 42– 45.
2. Зуй В. Д. 11 заповідей П.І. Прокоповича // Пасіка. – 1992. – №1. – С.20.
3. Зуй В. Д. П.І. Прокопович і його школа бджільництва // Пасіка. – 1995. – №7. – С. 23 – 24.
4. Прокопович П.І. Вибрані твори: у 3т./П. Прокопович. –Х.: Фактор, 2012. – т.3. 352 с.
5. Прокопович П. І. Про відкриття школи бджільництва в с. Митченки поблизу Батурина // Пасіка. – 2000. – №7–8. – С. 17.
6. Прокопович П. І. Про заняття учнів у 1830р. // Пасіка. – 2000. – № 7– 8. – С. 20 – 22.
7. Прокопович П. І. Промова виголошена 1 листопада 1838р. під час святкування 10-річчя школи бджільництва // Пасіка. – 2000. – №7 – 8. – С. 22 – 24.
8. Прокопович П. І. Про погані звички пасічників // Пасіка. – 1992. – №1 – С. 21 – 22.

Міхневич А.О., студентка другого року навчання (ОР «бакалавр») факультету історії та права Центральноукраїнського